

Musiqiy ta'lim mashg'ulotlarida interfaol metodlarning qo'llanishi

Sadoqat Samatovna Ashurova
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy mashg'ulotlarni interaktiv metodlar asosida tashkil etishning nazariy-metodologik asoslari va amaliy texnologiyalari tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida interaktiv ta'lim tushunchasi, uning pedagogik mohiyati, klassik va zamonaviy ta'lim metodlari taqqoslashi, interaktiv yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari keng o'rganilgan. Maqolada musiqiy mashg'ulotlarda qo'llaniladigan asosiy interaktiv metodlar atroflicha yoritilgan. Tadqiqot natijalari asosida musiqiy mashg'ulotlarni interaktiv metodlar yordamida samarali tashkil etish, bolalarning faolligini oshirish, musiqaga qiziqishni shakllantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: interaktiv metodlar, faol ta'lim, brainstorming, musiqiy drammatizatsiya, munozara, peer-learning, loyiha usuli, refleksiya, kommunikativ kompetensiya

The use of interactive methods in music education sessions

Sadoqat Samatovna Ashurova
Bukhara International University

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy mashg'ulotlarni interaktiv metodlar asosida tashkil etishning nazariy-metodologik asoslari va amaliy texnologiyalari tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida interaktiv ta'lim tushunchasi, uning pedagogik mohiyati, klassik va zamonaviy ta'lim metodlari taqqoslashi, interaktiv yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari keng o'rganilgan. Maqolada musiqiy mashg'ulotlarda qo'llaniladigan asosiy interaktiv metodlar atroflicha yoritilgan. Tadqiqot natijalari asosida musiqiy mashg'ulotlarni interaktiv metodlar yordamida samarali tashkil etish, bolalarning faolligini oshirish, musiqaga qiziqishni shakllantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: interaktiv metodlar, faol ta'lim, brainstorming, musiqiy drammatizatsiya, munozara, peer-learning, loyiha usuli, refleksiya, kommunikativ kompetensiya

I. KIRISH. Zamonaviy ta'lim tizimida interfaol (interaktiv) metodlar - eng samarali, ilg'or pedagogik yondashuv hisoblanadi. Interfaol (inter - o'zaro, aktiv - faol) so'zi harfiy ma'noda "o'zaro faol ta'sir" degan ma'noni anglatadi. Interfaol ta'limda bola - passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi, tadqiqotchi, hamkor. An'anaviy ta'limda pedagog - asosiy bilim manbai, bola esa qabul qiluvchi. Bu model "bir yo'nalishli kommunikatsiya" deb ataladi: pedagog → bola. Interfaol ta'limda esa "ko'p yo'nalishli kommunikatsiya": pedagog ↔ bola, bola ↔ bola, guruh ↔ guruh. Barcha ishtirokchilar faol, o'zaro ta'sir qilishadi, fikr almashishadi, birgalikda bilim yaratishadi.

Musiqiy ta'limda interfaol metodlar ayniqsa muhim va samarali. Musiqa o'zi interfaol san'at - ansambll, xor, orkestr - bu hamkorlik, o'zaro tinglash, sinxronizatsiya. Musiqiy mashg'ulotlarni interfaol metodlar asosida tashkil etish bolalarning nafaqat musiqiy qobiliyatlarini, balki kommunikativ, ijtimoiy, ijodiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

II. INTERFAOL TA'LIMNING NAZARIY ASOSLARI

2.1. Interfaol ta'lim tushunchasi

Interfaol ta'lim - bu pedagog, bolalar va ta'lim muhiti o'rtasidagi doimiy, faol, ikki yoki ko'p tomonlama o'zaro ta'sir asosida bilim, ko'nikma va kompetensiyalar shakllanishi jarayoni.

Asosiy prinsiplar:

Faollik: Bolalar passiv emas, faol - savollar berishadi, fikr bildirishadi, tajriba qilishadi, yaratishadi.

O'zaro ta'sir: Pedagog bilan, boshqa bolalar bilan, ta'lim muhiti bilan doimiy muloqot.

Tenglik: Pedagog va bolalar o'rtasida demokratik munosabat. Pedagog - "yuqoridan o'qituvchi" emas, balki "yonma-yon rahbar, fasilitator".

Hamkorlik: Raqobat emas, balki hamkorlik muhiti. Bolalar bir-biriga yordam berishadi, birgalikda maqsadga erishadilar.

Refleksiya: Bolalar o'z faoliyatini tahlil qilishadi, nima o'rganishdi, qanday his qilishayaptilarini anglashadi.

2.2. An'anaviy va interfaol ta'limning taqqoslash

Xususiyat	An'anaviy ta'lim	Interfaol ta'lim
Pedagog roli	Asosiy bilim manbai, o'qituvchi	Fasilitator, rahbar, hamkor
Bola roli	Passiv tinglovchi	Faol ishtirokchi, tadqiqotchi
Muloqot	Bir yo'nalishli (pedagog→bola)	Ko'p yo'nalishli (↔)
Maqsad	Bilim berish	Kompetensiya shakllantirish
Atmosfera	Formal, qat'iy	Demokratik, ochiq, do'stona
Baholash	Pedagog baholaydi	O'z-o'zini, hamkasb baholash
Motivatsiya	Tashqi (baho, jazo)	Ichki (qiziqish, zavq)

2.3. Interfaol metodlarning psixologik asoslari

Vigotskiy nazariyasi: "Yaqin rivojlanish zonasi" kontsepsiyasi - bola kattalar yoki tajribali tengdoshlari yordami bilan ko'proq narsaga qodir. Interfaol metodlar aynan bu printsipga asoslangan - bolalar bir-biridan o'rganishadi.

Konstruktivizm (Piaget, Bruner): Bilim bolaga tayyor shaklda berilmaydi, balki bola o'zi faol faoliyat orqali bilimni "quradi". Interfaol metodlar bolalarga tajriba qilish, kashf qilish imkonini beradi.

Ijtimoiy o'rganish nazariyasi (Bandura): Bolalar boshqalarni kuzatish, taqlid qilish orqali o'rganishadi. Interfaol muhitda bolalar bir-birini kuzatadilar, bir-biridan o'rganadilar.

III. MUSIQIY MASHG'ULOTLARDA INTERFAOL METODLAR

3.1. Guruh muhokamasi

Mohiyati: Bolalar birgalikda biror musiqiy mavzu, savol ustida muhokama qilishadi, turli fikrlarni bildirishadi, umumiy xulosaga kelishadi.

Qo'llanishi musiqada:

Musiqqa tinglashdan keyin muhokama:

- "Bu musiqqa sizda qanday his-tuyg'u uyg'otdi?"
- "Qaysi asbob chalgan edi?"
- "Musiqqa qanday - quvnoqmi, qayg'ulimi?"

Har bir bola o'z fikrini aytadi, boshqalar tinglaydi, pedagog xulosalaydi.

Qo'shiq mazmunini muhokama:

- "Bu qo'shiq nima haqida?"
- "Qaysi so'zlar eng muhim?"
- "Biz bu qo'shiqni qanday kuylashimiz kerak - balandmi, pastmi, tezmi, sekinmi?"

Metodika:

- Doira shaklda o'tirish - barcha bir-birini ko'radi
- Har bir bola gapirishga haq bor
- Pedagog savollar beradi, yo'naltiradi, ammo o'z fikrini majburlamaydi
- Ijobiy atmosfera - xato javob yo'q, har qanday fikr qadrlangan

3.2. Brainstorming (Fikrlar bo'roni)

Mohiyati: Qisqa vaqt ichida maksimal ko'p g'oyalar, variantlar to'plash. Tanqid yo'q, barcha g'oyalar qabul qilinadi.

Qo'llanishi musiqada:

Ijodiy vazifa:

- "Kuz haqida qo'shiq yaratishimiz kerak. Qanday so'zlar ishlatamiz?"

Bolalar: barg, shamol, yomg'ir, sariq, sovuq, daraxt...

Pedagog barchasini yozib boradi yoki rasm chizadi.

- "Endi eng yaxshi so'zlarni tanlaymiz va qo'shiq yaratamiz"

Masala hal qilish:

• "Bizda konsert bor, ammo sahna kichik. Hamma sig'maymiz. Nima qilish mumkin?"

Bolalar turli variantlar taklif qilishadi: navbat bilan chiqish, kichik guruhlariga bo'linish, ba'zilar polda turish...

Metodika:

- Tanqidsiz atmosfera - barcha g'oyalar yaxshi
- Tez tempo - tez-tez fikrlar
- Barcha g'oyalarni qayd etish (yozish, rasm)
- So'ng tahlil va tanlash

3.3. Role-play (Rol o'yini)

Mohiyati: Bolalar turli rollarni o'ynashadi, o'zlarini boshqa kishining o'rniga qo'yishadi.

Qo'llanishi musiqada:

"Kompozitor va ijrochi":

- Bir bola "kompozitor" - qanday musiqa yaratishni xohlaydi
- Ikkinchi bola "ijrochi" - kompozitorning istaklariga binoan ijro etadi
- Rollarni almashtirish

"Pedagog va o'quvchi":

- Bir bola "pedagog" - boshqa bolaga qo'shiq o'rgatadi
- Ijodiy, mas'uliyat hissi rivojlanadi

"Musiqiy tanqidchi":

- Bolalar ijro etishadi, biri "tanqidchi" - tahlil qiladi, fikr bildiradi (ijobiy)

Metodika:

- Rollar aniq taqsimlanadi
- Rollarni muntazam almashtirish - har bir bola har xil tajriba oladi
- Ijodiy, qo'llab-quvvatlovchi atmosfera

3.4. Kichik guruh ishlari

Mohiyati: Bolalar kichik guruhlariga (3-5 kishi) bo'linib, biror vazifani birgalikda bajarishadi.

Qo'llanishi musiqada:

Asboblarning orkestri:

- Har bir guruh - o'z asboblari to'plami (sharshovli, zarb, melodiya)
- Har bir guruh o'z ritmik yoki melodiya qismini tayyorlaydi
- Oxirida barcha guruhlar birgalikda ijro etadi - orkestr

Qo'shiq yaratish:

• Har bir guruh qo'shiqning bir qismini yaratadi (1-guruh - 1-qism, 2-guruh - 2-qism)

- Keyin birlashtiriladi

Musiqali drama:

- Bir guruh - qo'shiq kuylaydi
- Ikkinchi guruh - dramatisatsiya qiladi
- Uchinchi guruh - asboblar

Metodika:

- Guruhlar aralash (kuchli va zaif bolalar birgalikda)
- Har bir guruhda "rahbar" - mas'ul bola (navbatma-navbat)
- Aniq vazifa, aniq vaqt
- Pedagog guruhlarni kuzatadi, yordam beradi, ammo bajarish o'zlariga

3.5. Juftlikda ishlash (Peer-learning)

Mohiyati: Ikki bola birgalikda ishlaydi, bir-biridan o'rganadi.

Qo'llanishi musiqada:

"O'qituvchi-o'quvchi":

- Bir bola yangi qo'shiqni yaxshi biladi - u sherigiga o'rgatadi
- Navbatda almashinadi

"Ritmik dialog":

- Birinchi bola ritmik naqsh yaratadi
- Ikkinchi javob beradi (o'z ritmi)
- Navbat bilan davom ettiradilar - musiqiy dialog

"Birgalikda kuy yaratish":

- Ikki bola bitta metallofonda - biri past tovushlar, biri yuqori
- Birgalikda oddiy kuy yaratishadi

Metodika:

- Juftliklar muntazam almashtiriladi
- Juftlikni pedagog tanlaydi yoki bolalar o'zlari
- Aniq vazifa, qisqa vaqt (5-7 daqiqa)

3.6. Musiqiy loyihalar

Mohiyati: Uzoq muddatli (1-4 hafta) murakkab vazifa, bolalar guruh bo'lib ishlaydi, aniq mahsulot yaratishadi.

Qo'llanishi musiqada:

"Bizning guruh albomi":

- Guruh birgalikda 5-7 ta qo'shiqni yozib oladi (audio/video)
- Albom muqovasi dizayn qilinadi
- Ota-onalarga taqdim etiladi

"Musiqiy spektakl":

- Biror ertak tanlash
- Musiqiy fon, qo'shiqlar tanlash/yaratish
- Har bir bola - rol
- Taqdimot (konsert)

"Musiqiy sayohat":

- Turli mamlakatlar musiqasi
- Har bir hafta - yangi mamlakat
- Yakunida - festival

Metodika:

- Aniq reja, bosqichlar
- Bolalar faol ishtirok etishadi (fikir bildirish, tanlash, ijro etish)
- Pedagog - rahbar, koordinator
- Yakunida - taqdimot, nishonlash

3.7. Musiqiy kvest

Mohiyati: O'yin-sayohat, bolalar stantsiyalarni aylanib, vazifalarni bajarib, maqsadga erishadilar.

Qo'llanishi musiqada:

"Musiqiy xazina":

- Xonada 5-6 stantsiya (nuqta)
- Har bir stantsiyada - musiqiy vazifa:
 - 1-stantsiya: Qo'shiq kuylash
 - 2-stantsiya: Asbobni tanish
 - 3-stantsiya: Ritmni takrorlash
 - 4-stantsiya: Musiqiy jumboq
 - 5-stantsiya: Musiqiy o'yin
- Har bir vazifani bajarib, xarita qismi yoki kod olishadi
- Oxirida "xazina" - yangi qo'shiq, asbob yoki konsert

Metodika:

- Guruhlar (3-4 kishi) bo'lib ishlash
- Har bir stantsiyada yordam (katta bola yoki tarbiyachi)
- Vaqt cheklangan - dinamizm, qiziqish
- Raqobat emas, hamkorlik - barcha "xazina"ga erishadi

3.8. Rotatsiya texnikasi

Mohiyati: Guruhlar stantsiyalarni aylanib, har bir stantsiyada turli faoliyat bilan shug'ullanadilar.

Qo'llanishi musiqada:

Xonada 4 stantsiya:

- 1-stantsiya: Qo'shiq kuylash
- 2-stantsiya: Asboblari (zarb)
- 3-stantsiya: Musiqani tinglash va chizish
- 4-stantsiya: Musiqiy o'yin

Guruhlar (5-6 bola) 5 daqiqa har bir stantsiyada ishlaydi, keyin navbatdagiga o'tadi.

Metodika:

- Aniq vaqt (taymer)
- Har bir stantsiya - o'z pedagogi yoki katta bola
- Barcha bolalar barcha faoliyat turlaridan o'tishadi

IV. INTERFAOL MASHG'ULOT TUZILISHI

Kirish (3-5 daqiqa):

- Musiqali salomlashish - ijobiy atmosfera
- Motivatsiya: Qiziqarli savol, muammo, jumboq
- Mashg'ulot maqsadini bolalar bilan birgalikda qo'yish: "Bugun nima qilmoqchimiz?"

Asosiy qism (15-20 daqiqa):

1-bosqich: Guruh faoliyati (7-10 daqiqa)

- Yangi material - guruh muhokamasi, brainstorming
- Kichik guruh ishlari yoki juftlikda
- Faol, harakatli

2-bosqich: Ijodiy faoliyat (5-7 daqiqa)

- Loyiha ustida ishlash yoki rol o'yini
- Bolalar yaratishadi, eksperiment qilishadi

3-bosqich: Taqdimot va refleksiya (3-5 daqiqa)

- Guruhlar o'z ishlarini taqdim etishadi
- Boshqa guruhlar tinglaydi, savollar berishadi, fikr bildiradi

Yakuniy qism (2-3 daqiqa):

- Umumiy refleksiya: "Bugun nima qildik? Nima o'rgandik? Nima his qildik?"
- Har bir bola o'z fikini bildiradi (ixtiyoriy)
- Pedagog xulosasi, rag'batlantirish
- Keyingi mashg'ulotga tayyorgarlik

V. INTERFAOL METODLARNING AFZALLIKLARI

Bolalar rivojlanishi uchun:

Kognitiv rivojlanish: Faol fikrlash, tahlil qilish, muammolarni hal qilish, tanqidiy fikrlash.

Ijtimoiy-kommunikativ rivojlanish: Muloqot ko'nikmalari, hamkorlik, empati ya, bir-birini tinglash va hurmat qilish.

Emotsional rivojlanish: O'ziga ishonch, mas'uliyat, muvaffaqiyat hissi, ijobiy hissiyotlar.

Ijodiy rivojlanish: Ijodkorlik, improvizatsiya, noan'anaviy yechimlar topish.

Musiqiy rivojlanish: Musiqiy qobiliyatlar nafaqat individual, balki jamoaviy faoliyatda ham rivojlanadi.

Pedagog uchun:

Professional o'sish: Yangi metodlarni o'zlashtirish, ijodiy ish.

Samaradorlik: Bolalar ko'proq o'rganishadi, qiziqish yuqori, motivatsiya ichki.

Qiziqarli: Interfaol mashg'ulotlar pedagog uchun ham qiziqarli, monotonlik yo'q.

VI. QIYINCHILIKLAR VA YECHIMLAR

Qiyinchilik 1: Shovqin, tartibsizlik. Yechim: Aniq qoidalar, signallar (qo'ng'iroq, musiqa - tinch bo'lish vaqti), bolalarni qoidalarga o'rgatish.

Qiyinchilik 2: Vaqt ko'p ketadi. Yechim: Tajriba bilan tezlashadi. Dastlab ko'proq vaqt, keyin tezroq.

Qiyinchilik 3: Ba'zi bolalar passiv. Yechim: Kichik guruh, juftlik - har bir bola ishtirok etishi ta'minlanadi. Pedagog alohida e'tibor.

Qiyinchilik 4: Pedagogning ko'nikma tanqisligi. Yechim: O'qish, treninglar, tajribali hamkasblardan o'rganish, bosqichma-bosqich joriy etish.

VII. XULOSA

Interfaol metodlar - bu zamonaviy, samarali, bolalarga yo'naltirilgan pedagogik yondashuv. Musiqiy mashg'ulotlarda interfaol metodlar qo'llash bolalarning nafaqat musiqiy qobiliyatlarini, balki kommunikativ, ijtimoiy, ijodiy, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Interfaol mashg'ulotlarda bola - markazda, faol, ijodkor, tadqiqotchi. Pedagog - emas "yuqoridan bilim beruvchi", balki "yonma-yon yo'l ko'rsatuvchi, fasilitator, hamkor". Bu yondashuv bolalarda musiqaga chinakam qiziqish, ichki motivatsiya, hayot davomida musiqa bilan bo'lish ishtiyoqini shakllantiradi.

Interfaol metodlar - bu kelajak pedagogikasi. Bugungi bolalar - ertangi jamiyat. Ularga kerak bo'ladigan ko'nikmalar - hamkorlik, muloqot, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik - aynan interfaol ta'lim orqali shakllanadi. Musiqiy ta'limda interfaol metodlar - bu nafaqat musiqa o'rgatish, balki hayotga, jamiyatga, o'zaro munosabatlarga tayyorlash.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569

2. КБ Холиков. Роль теоретичности и применения информационных систем в области теории, гармонии и полифонии музыки. Scientific progress 2 (3), 1044-1051

3. КБ Холиков. Образовательное учреждение высшего профессионального образования в музыкальной отрасли Узбекистана. Scientific progress 2 (6), 946-951

4. КБ Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. Science and Education 5 (6), 129-136

5. КБ Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. Science and Education 4 (1), 529-535

6. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
7. КБ Холиков. Локально одномерные размеры, основа динамично развитого произведения музыки. *Science and Education* 3 (11), 1007-1014
8. КБ Холиков. Задачи хора для вырождающегося нагруженного управления косвенного, противоположного и параллельно-двигающегося голоса. *Scientific progress* 2 (3), 690-696
9. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
10. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
11. КБ Холиков. Магнитные свойства тяготение к человеку многоголосного произведения музыке. *Scientific progress* 2 (3), 728-733
12. КБ Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. *Science and Education* 5 (11), 137-142
13. КБ Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
14. КБ Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Science and Education* 5 (11), 150-157
15. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
16. КБ Холиков. Перенос энергии основного голоса к другим голосам многоголосной музыки. *Science and Education* 3 (12), 607-612
17. КБ Холиков. Дифференцированное обучение студентов на занятиях гармонии и анализа музыкальных произведений. *Scientific progress* 2 (3), 1038-1043
18. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
19. КБ Холиков. Характер музыки и результат смысловое содержание произведения. *Scientific progress* 2 (4), 563-569
20. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
21. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188

22. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. Science and Education 4 (7), 269-276

23. КБ Холиков. Элементы музыкальной логики, фундамент музыкального построения. Science and Education 3 (1), 578-583

24. КБ Холиков. Основные концепции, проблемы и методы как теории и гармония в деятельности учителя музыкальной культуры в школе. Science and Education 3 (1), 663-670

25. КБ Холиков. Музыкальная модель, эффективный численный ритм и программный комплекс для концентрации вокального пения. Science and Education 3 (1), 546-552

26. КБ Холиков. Содержание урока музыки в общеобразовательном школе. Scientific progress 2 (3), 1052-1059

27. КБ Холиков. Музыка и психология человека. Вестник интегративной психологии, 440-443 2 (1), 440-443

28. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. Science and Education 4 (7), 121-129

29. КБ Холиков. Фокус внимания и влияние коры височной доли в разучивании музыкального произведения. Science and Education 4 (7), 304-311

30. КБ Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. Science and Education 4 (2), 1055-1062